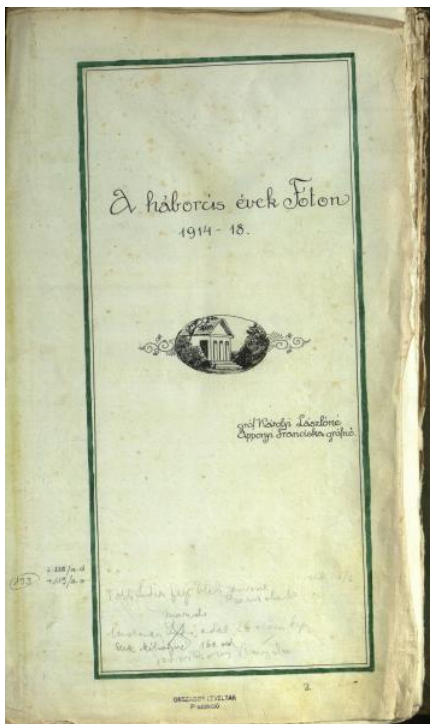

A háborús évek Fóton, 1914–1918 – Gróf Apponyi Franciska befejezetlen naplója ^[1]

„Megírtam ezt a füzetet a főtí jótékonyági intézmények munkásságáról, talán avatlatlan tollal, de annál erősebb hittel, hogy jót teszek vele – írta naplója előszavában a háború alatti jótékonykodásban és szociális szervező munkában kitűnt gróf Apponyi Franciska – [...] hadd maradjon nyoma annak, hogy tettem-e valamit, és Isten segítségével és legjobb szándékom szerint tudok-e még valamit tenni azért a kis darab földért, melynek a sors asszonyává tettem.”

Apponyi Franciska naplója, melyet az első világháború után állított össze feljegyzéseiből és egyéb dokumentumokból, a Károlyi család főtí levéltárából számos más értékes korabeli dokumentummal együtt került a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárába, ahol a P szekcióban, P 380–I–14. jelzet alatt őrzik. A belső címlapon a szerző teljes neve olvasható: „Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska grófnő.”

1. A napló belső címlapja

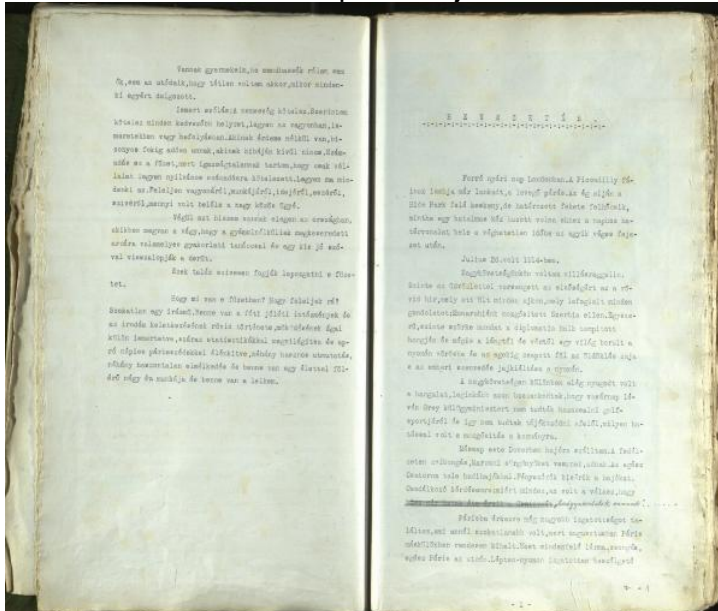

Jelzet: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban: MNL OL) P (Családok, személyek, testületek és egyesületek iratai) 380–I.–14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, kézzel írt. ^[2]

A 193 számozott oldalt tartalmazó napló, melyet cikkünkben a mai helyesírással idézünk, egyrészt Apponyi Franciska világháború alatti főtí szociális tevékenységét, az általa létrehozott intézmények létrejöttét, működését, illetve a grófnő jótékonykodásának eredményeit dokumentálja, másrészt bepillantást nyújt a világháború alatti főtí mindennapokba és a szerző gondolatvilágába.

Az előszó végén a grófnő így foglalja össze a napló tartalmát: „Hogy mi van e füzetben? Hogy feleljek rá? Szokatlan írásmű. Benne van a főtí jóléti intézmények és [popup title="irodám" format="Default click" activate="click" close text="A napló itt a főtí intézmények legfontosabbikára, a Tanácsadó Irodára utal."] keletkezésének története, működésének ágai, külön ismertetve, száraz statisztikákkal megvilágítva és apró népies párbeszédekkel élénkítve, néhány hasznos útmutatás, néhány haszontalan elmélkedés és benne van egy élettel fölrő négy év munkája és benne van a lelkem.” Indíttatásával, motivációival kapcsolatban idézi „a nemesség kötelez” szöveget, majd így folytatja: „Szerintem kötelez minden kedvezőbb helyzet, legyen az vagyonban, ismeretekben vagy befolyásban. Akinek érdeme nélkül van, bizonyos fokig adósa annak, akinek hibáján kívül nincs. Számadás ez a füzet, mert igazságtalannak tartanám, hogy csak vállalat legyen nyilvános számadásra kötelezett. Legyen ma mindenki az. Feleljen vagyonáról, munkájáról, idejéről, eszéről, szívéből, mennyi volt belőle a nagy közös ügyé.” S hozzáteszi még: „Vannak gyermekeim, ne mondassák rólam sem ők, sem az utódaik, hogy tétlen voltam akkor, mikor mindenki egyért dolgozott.”

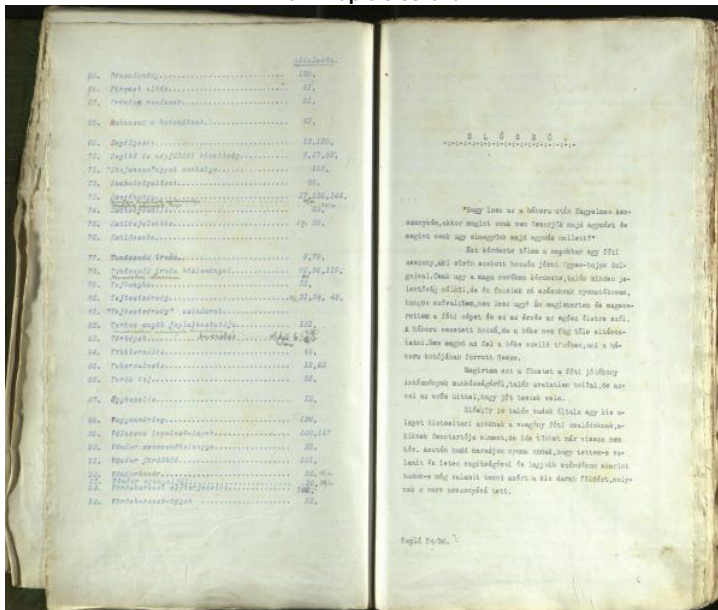
2. A napló bevezetője

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

Apponyi Franciska a naplót egyértelműen kiadásra szánta. Ennek ismeretében érthetőek a fenti megjegyzései, melyekben a nyilvános számadás kötelezettségét emlegeti. Az előszó első oldalán pedig a naplókiadással kapcsolatban azon szándékára utal, hogy amennyiben módja lesz rá, a befolyó összegeket is jótékonyági célokra fogja felhasználni, elsősorban hadiözvegyek, hadiárvaik támogatására: „[...] *először is talán tudok általa egy kis alapot biztosítani azoknak a szegény főtői családoknak, akiknek fenntartója elment, de ide többet már vissza nem tér*” – olvashatjuk.

3. A napló előszava

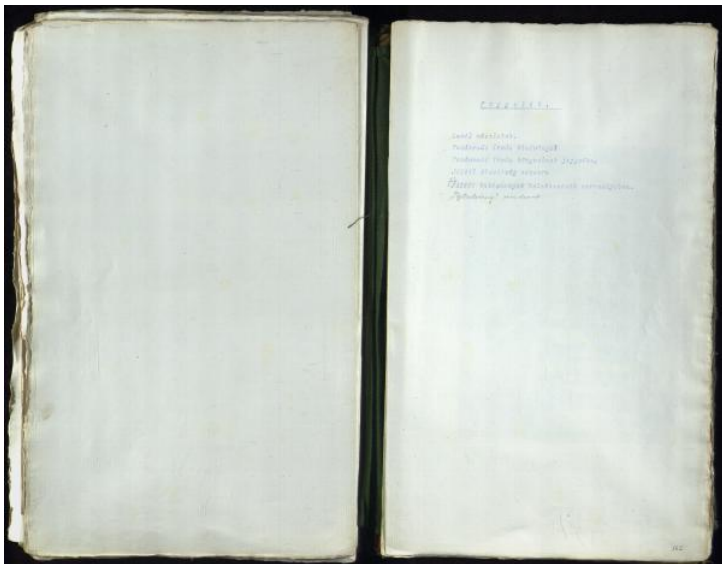

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A napló nyomtatásban való megjelentetésére vonatkozó tervét azonban a grófnő nem tudta megvalósítani, amiben több tényező is szerepet játszhatott. Egyrészt a világháborút követő években is sokféle szervező munkát végzett, ami miatt nagyon elfoglalt volt. A világháború alatt kiépült főtői szociális intézmények egy részét 1918 után is fenntartotta, sőt továbbfejlesztette (például a foglalkoztató műhelyt), és nagyszabású karitatív programba fogott 1921 tavaszán. Férjével közösen *Suum Cuique* („Mindenkinek a magáét”) néven alapot hoztak létre és lakóház-építési akciót indítottak hadirokkantak, hadiözvegyek részére, aminek eredményeként felépült egy teljesen új településrész, Fót-Újfalu. A másik ok, ami legalább ilyen fontos: az 1920-as évek végére anyagi nehézségei támadtak, amelyek akadályozták – több más tevékenység mellett – a napló kiadásában is. A „Suum Cuique” akciót és az ahhoz kapcsolódó adománygyűjtő broszúrát az *ArchívNet* 2015. évi 1. számában bemutattam, s ugyanitt érintettem a grófnő életének a világháborút megelőző időszakait, valamint a jótékonykodás családi előzményeit és [popup title="mintáit" format="Default click" activate="click" close text="VÖLGYESI ZOLTÁN: Gróf Apponyi Franciska és a főtői jótékonyági intézmények. ArchívNet, 2015 (15. évfolyam) 1. szám. http://www.archivnet.hu/pp_hir_nyomatat.php?hir_id=568]. Ezért ebben az írásban a naplóról, illetve annak tartalmáról lesz szó, válogatva a lapjai közül, illetve az azokon felbukkanó szerteágazó témákból.

A kiadatlan napló gépelt kéziratban maradt fenn, szövegét számos grafikon, ábra, táblázat, valamint korabeli dokumentum egészíti ki. Az utóbbiak egyik része beillesztésre került, másik része csak be van helyezve a napló lapjai közé, melyet nyilván nem végleges megoldásnak szánt a szerző. A naplóban sok a fénykép, továbbá színes rajzok, képek is tartkítják. A benne található ceruzás bejegyzések is a befejezetlenséget tanúsítják. Bár a munkába Apponyi Franciska két lánya, az 1899-ben született Fruzsina és az 1903-ban született Klára is beegített, a naplókészítés folyamatára félbeszakadt, amint azt egyes bejegyzései, a félig üresen maradt, hiányos oldalak bizonyítják. Vannak olyan oldalak (például a 8/a, 8/c, 20/b, 32/a oldal), ahol képaláírással meg van jelölve a pótlandó (beragasztandó) fényképek helye. A napló végére tervezett függelék sem készült el az eredeti elképzelésnek megfelelően, hiszen csak egy képmellékletet tartalmaz, miközben az első oldalán feltüntetett tartalomjegyzék sokkal többet ígér: levélmátsolatokat, a Tanácsadó Iroda kiadványait és könyveinek jegyzékét, a főtői jóléti (segélyező) bizottság névsorát, valamint a főtői jóléti intézmények felsorolását keletkezésük sorrendjében.

4. A napló függeléke

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A napló bevezetőjében a grófnő részletesen beszámol arról, hogyan szerzett tudomást 1914. július 26-án a Szerbia elleni háborúról. Külföldön, még hozzá Londonban tartózkodott a sorsfordító napokban, melyek aztán gyökeresen megváltoztatták sokak életét, köztük az övét is: „Nagykövetségünkön voltam villásreggeli. Szinte az üdvözlettel versengett az elsőséget az a rövid hír, mely ott ült minden ajkon, mely lefoglalt minden gondolatot: Monarchiánk mozgósított Szerbia ellen. Egyszerű, szinte szürke mondat a diplomácia halk, tompított hangján, és mégis a lángtól és vértől egy világ borult a nyomán vörösbé és az egekig csapott föl az öldöklés zaja, s az emberi szenvedés jankiáltása nyomán.” (Lásd a 2. számú dokumentumot!)

Tömören, de érzékletesen mutatja be naplója elején azokat az izgalommal teli napokat, amikor egyszerre minden megváltozott körülötte. Arra, hogy a világháború kitérésének a súlyát és következményeit mennyire nem ismerték fel a diplomaták, egy rövid, enyhén ironikus mondata utal: „A nagykövetségen egyébként visszafogott volt a hangulat, leginkább azon bosszankodtak, hogy vasárnap lévén [popup title="Grey" format="Default click" activate="click" close text="Sir Edward Grey (1862–1933) angol politikus, külügyminiszter."] külügyminisztert nem tudták hazacsalni golf sportjáról, és így nem tudtak tájékozódni a felől, milyen hatással volt a mozgósítás a kormányra.” (Lásd a 2. számú dokumentumot!)

Másnap este indult haza Doverből a grófnő, de Párizsból alig tudott továbbjutni, mert már nem volt lehetősége pénzt váltani, végül az ottani nagykövetség segítette ki. Aachenbe érkezve a német mozgósítás híre fogadta. Mire Budapestre ért, három fivérért már behívták, s annak örülhetett, hogy az akkor 16 éves fia, István fiatal kora miatt még nem kapott behívót: „Hálát adtam az Istennek, hogy fiam még csak [a] negyedik gimnáziumot végezte. Azóta pedig már Károly-kereszties hadnagy. Hiába, ez alatt a 4 év alatt mintha gyorsabbá lett volna az idők járása felettünk. Hamarabb lettek a gyermekekből férfiak, a férfiakból öregek, az élőkbből holtak.”

5. A napló bevezetője

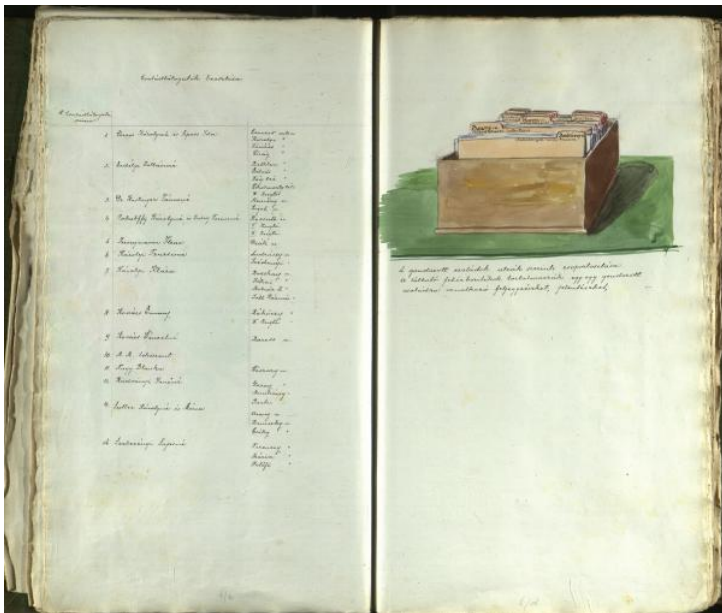

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

Apponyi Franciska a világháború kitérését követően hamar felismerte, hogy a jótékonyági rendezvények és az egyszeri segélyek nem oldják meg a rendkívüli helyzet következtében előállt súlyos szociális problémákat. Így Fóton előbb községi Segítő és Népjóléti Bizottságot alakított, majd létrehozta a Tanácsadó Irodát, és a fői Károlyi-kastélyban még egyéb intézményeket is megszervezett. A fői intézmények közül a Segítő és Népjóléti Bizottsághoz tartozott a szegényügy, a hadisegély-véleményezés, a család gondozás, a napközi otthon, valamint az anya- és csecsemővédelem. A szegényügy alatt elsősorban a szegények támogatását értették, de ide tartozott a szegénység különböző típusainak felmérése is. Hiszen másfajta gondozást, bánásmódot igényeltek a rokkantak, a tartósan betegek, a magukat ellátni is képtelen öregek, a szellemi fogyatékosok, az árván maradt gyermekek, illetve azok, akikről a szülők nem gondoskodtak, továbbá azok a támasz nélkül maradt özvegyek, akik a gyerekevelés miatt nem tudtak munkát vállalni, s végül azok, akik nem kaptak munkát, s a munkanélküliség sodorta őket nyomorba. A naplóról szerint a szegények támogatásának két eltérő módja különböztethető meg: „az esetről esetre való segítés és megfelelő állandó kereset biztosítása. Az utóbbi az alaposabb és értékesebb, sajnos egyúttal nehezebb is.” Véleményét azzal indokolta, hogy megfelelő munkaalkalmak biztosításához sokkal több utánajárás és fáradozás kell, mint az adománygyűjtéshez, hiszen a társadalom legtehetősebb, leggazdagabb rétegében megvan az adakozókészség. Különösen igaz ez az olyan rendkívüli időkben, mint amit a háború jelent: „Hisz naponként látjuk, hogy egyesek Polykratesként valósággal félnek már saját soha el nem képzelten szerencséjüktől, és azzal igyekeznek kiengesztelni az istenek túlságos kegyét, vagy mint Schiller mondta, megfizetni tartozásukat a szerencsének, hogy míg titokban ömlik zsákjukba a pénz, addig a legnagyobb nyilvánosság mellett látszólag jelentékeny, valójában csekély összegeket juttatnak jótékony célokra.”

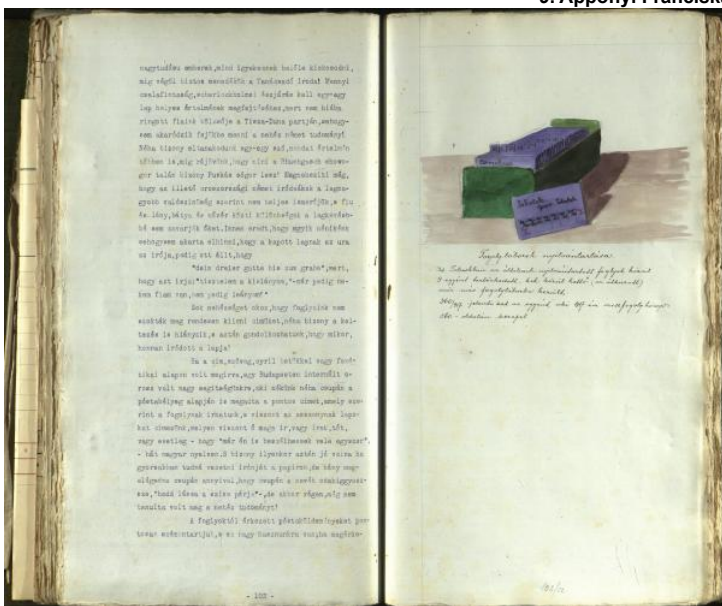
6. Apponyi Franciska a szegényügyről

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, kézzel írt.

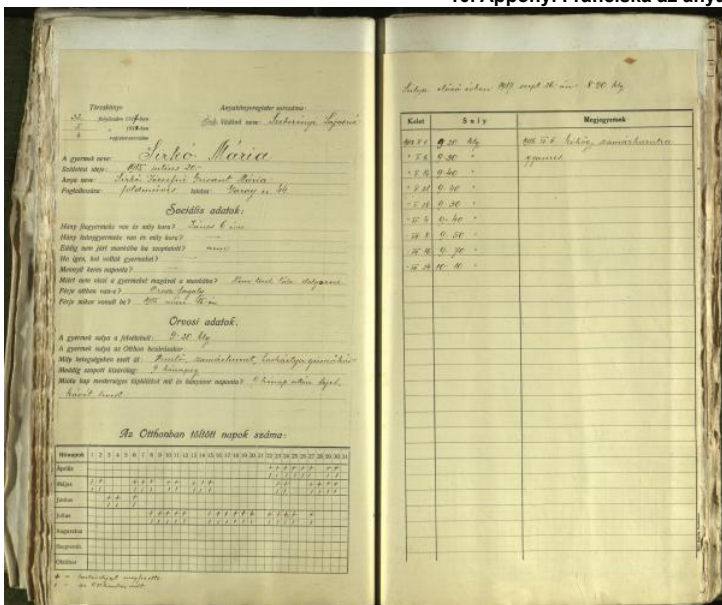
9. Apponyi Franciska a fogolyügrőről

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

Amint a 23-féle könyvvezetés is bizonyítja, üzleti pontossággal adminisztráltak [pop up title="mindent" format="Default click" activate="click" close text="ÖZV. BÁTHORI ISTVÁNNÉ: A főthi példa (Fóth község népjóléti intézményei). Bp., 1916. 7-9."]. Mindenkiről, aki a főtí szociális intézményekkel kapcsolatba került, törzslapot állítottak ki, a segélyre jogosultakról éppúgy, mint a grófnő által létesített főtí csecsemőotthonba került újszülöttekről és az édesanyjairól.

10. Apponyi Franciska az anya- és csecsemővédelemről

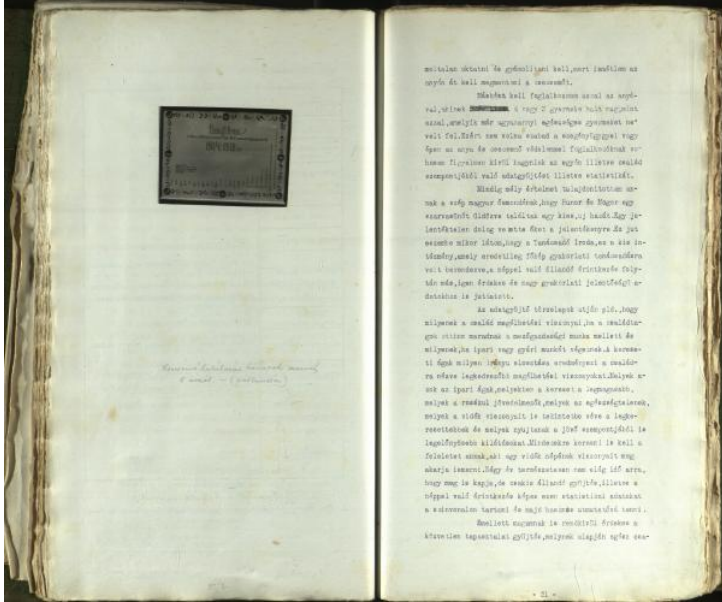

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, kézzel írt.

Aki valamely ügyével a Tanácsadó Irodához vagy a segélyező bizottsághoz fordult, az azonnal megkapta a törzslapját, amelyen az év napjainak megfelelő számú rovat volt. E rovatokban számokkal, illetve rövidítésekkel jelezték, hogy az illető aznap tárgyalt ügye részletesen mely szakkönyv mely oldalán [popup title="található" format="Default click" activate="click" close text="SZTERÉNYI JÓZSEF: Egy szociális minta-intézmény. A főtí népjóléti központ. (Különnyomat a Munkásügyi Szemle 1916. évi decemberi számából.) Bp., 1917. 9.]. 23 különböző jelzés lehetett a törzslapon, mivel ennyit külön könyvet vezetett az iroda a maga tevékenységéről.

A grófnő úgy tartotta, hogy a szegénység ellen a munkaalkalom biztosítása a legfőbb eszköz (legalábbis a dolgozni tudók esetében), ehhez pedig mindenekelőtt naprakészen vezetett állás- és munkaközvetítő nyilvántartásra van szükség. A főtí Tanácsadó Iroda ehhez is adatgyűjtő törzslapokat vezetett, ami alapján statisztikák készültek, s ezekből adatokhoz és gyakorlati jelentőségű következtetésekhez lehetett jutni, többek közt a kereseti viszonyok és a munkalehetőségek, illetve a megélhetési viszonyok terén: „[...] például, hogy milyenek a család megélhetési viszonyai, ha a családtagok otthon maradnak a mezőgazdasági munka mellett, és milyenek, ha ipari vagy gyári munkát végeznek. A kereseti ágak milyen irányú eloszlása eredményezi a családra nézve a legkedvezőbb megélhetési viszonyokat? Melyek azok az ipari ágak, melyekben a kereset a legmagasabb, melyek a rosszul jövedelmezők, melyek az egészségtelenekek, melyek a vidék viszonyait is figyelembe véve a legkeresettebbek, és melyek nyújtanak a jövő szempontjából is legelőnyösebb kilátásokat? Mindezekre keresni is kell a feleletet annak, aki egy vidék népének viszonyait meg akarja ismerni. Négy év természetesen nem elég idő arra, hogy meg is kapja, de csak is állandó gyűjtés, illetve a néppel való érintkezés képes ezen statisztikai adatokat a színvonalon tartani, és majd hasznos útmutatóvá tenni.”

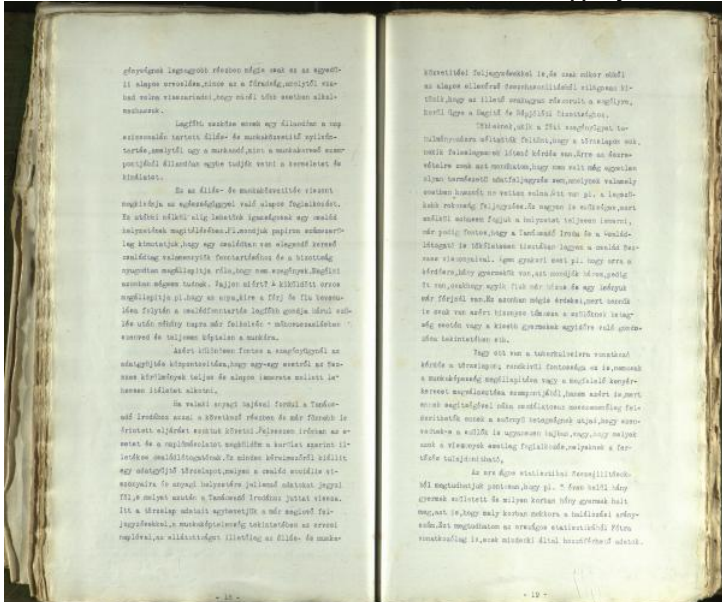
11. Apponyi Franciska a szegényügyről

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fótón 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A Segítő és Népjóléti Bizottság a családok szociális helyzetének megítélésénél széleskörű adatgyűjtésre, s a körülmények alapos megismerésére törekedett, amihez az egészségügyi vizsgálat is hozzátartozott. Ugyanis hiába van elvileg kereső egy családban, mégsem tudnak megélni támogatás nélkül, ha az illető valamilyen betegség folytán tartósan keresőképtelen: „A kiküldött orvos megállapítja pl. hogy az anya, akire a férj és a fiú bevonulása folytán a családfenntartás legfőbb gondja hárul, szülés után néhány napra már felkelvén méhcuszsamlásban szenved, és teljesen képtelen a munkára.”

12. Apponyi Franciska a szegényügyről

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fótón 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A családlátogatók, több mint tucatnyi hölgy feladata volt a rászorult főtí családok látogatása utcák szerinti beosztásban.

13. A napló bevezetője

[14]

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, kézzel írt. A családlátogatók környezettanulmányokat készítettek és javaslatot tettek, mely család milyen segítségben részesüljön. Köztük volt a grófnő két lánya is. **(Lásd a 8. számú dokumentumot!)**

Bár a közvetlen anyagi támogatás nem volt kizárva, azt ritkábban adott a bizottság, abból az elvből kiindulva, hogy aki nem képes munkából eltartani magát, annak elsősorban természetbeni juttatásokkal [popup title="segítenek" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 4."].

A Segélyező és Népjóléti Bizottság véleményezte a különböző segélyügyeket, köztük a hadbavonultak családjainak járó államsegély (hadisegély) kiutalását. Apponyi Franciska fontosnak tartotta az állam által nyújtott hadisegély méltányos elosztását, ezért az ezzel kapcsolatos tapasztalatait összefoglalva egy beadványt intézett gróf Esterházy Móric miniszterelnökhöz, melyben életszerű példákkal és számításokkal megvilágította a problémás helyzeteket, s megfogalmazta az ide vonatkozó javaslatát. Beadványát, mint fontos dokumentumot beillesztette a naplójába.

14. Apponyi Franciska a hadisegély-véleményezésről

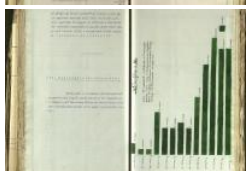
14. Apponyi Franciska a hadisegély-véleményezésről

[15]

[16]

[17]

[18]

[19]

[Tovább a galéria oldalára](#) [20]

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

Apponyi Franciska az anya- és csecsemővédelmet különösen szívügyének tekintette.

15. Apponyi Franciska az anya- és csecsemővédelemről

15. Apponyi Franciska az anya- és csecsemővédelemről

[21]

[22]

[23]

[Tovább a galéria oldalára](#) [24]

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

Erről a témáról előadást is tartott az Újpesti Stefánia Szövetség 1916. május 31-én megrendezett alakuló ülésén, amit ő kezdeményezett, s a szervezet az ő irányítása alatt jött létre. Az előadása kis füzetben is [popup title="megjelent" format="Default click" activate="click" close text="GRÓF KÁROLYI LÁSZLÓNÉ: Az anya- és csecsemővédelemről. Előadás az Újpesti Stefánia Szövetség alakuló ülésén 1916. május 31-én. Bp., 1916. 16 /Stefánia Szövetség az Anyák és Csecsemők Védelmére kiadványai 4./ "]. Tevékenysége eredményeként Fóton 24%-ról 1915-ben egy év alatt 16%-ra, 1916-ban 14%-ra csökkent a [popup title="csecsemőhalandóság" format="Default click" activate="click" close text="SZTERÉNYI: i. m. 4."].

A Tanácsadó Irodát azzal a céllal alakította meg a főtí kastélyban, hogy tanácsot és útbaigazítást adjon a helybelieknek a világháború teremtette rendkívüli viszonyok közepe.

16. Apponyi Franciska a Tanácsadó Irodáról

16. Apponyi Franciska a Tanácsadó Irodáról

[25]

[26]

[Tovább a galéria oldalára](#) [27]

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

1915 januárjától ez a kastély parkjában, különálló épületben működött. Az Iroda fokozatosan bővítette tevékenységi körét, s a grófnő, illetve főtítkárnője, Winkler Anna irányítása alatt sokrétű munkát végzett.

17. Apponyi Franciska az anya- és csecsemővédelemről

17. Apponyi Franciska az anya- és csecsemővédelemről

[28]

[29]

[Tovább a galéria oldalára](#) [30]

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

Mint a főtí intézmények központi szerve, vezette az adminisztrációt, és bizonyos hatósági feladatokat is átvállalt: segített gyámügyekben és gyermekmenhelyi elhelyezésekben, házassági ügyekben, de közreműködött a fronton lévő hozzátartozókkal való kapcsolattartásban, illetve az eltűntek és a hadifoglyok felkutatásában.

18. Apponyi Franciska az eltűntek kutatásáról és a hadifogolyügyről

18. Apponyi Franciska az eltűntek kutatásáról és a hadifogolyügyről

[31]

[32]

[33]

[34]

[35]

[36]

[37]

[Tovább a galéria oldalára](#) [38]

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fótón 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A Tanácsadó Iroda működtette a kölcsönkönyvtárat, segítette a hozzáférőknek a kérvények és a hivatalos levelek megírásában is. Emellett foglalkoztató műhelyt tartott fenn, ami főként asszonyoknak adott munkát: varrtak és kötöttek, illetve papucsot és fécipőt készítettek hadi megrendelésre, s ebből jutottak keresetnek.

19. Apponyi Franciska a foglalkoztatóról

19. Apponyi Franciska a foglalkoztatóról

[39]

[40]

[Tovább a galéria oldalára](#) [41]

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fótón 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A grófnő férje, gróf Károlyi László a főtí kastély gyönyörű parkjában a Nagy-tó melletti területet felszántatta, és 25 holdnyi földterületet adott ki 76 hadbavonult főtí lakos feleségének feles művelésbe, kertgazdaság céljára. A területet a Segítő és Népjóléti Bizottság anya- és csecsemővédő szakosztálya vette közvetlenül bérbe, s azon 400 négyszögöles telkeket osztott ki megművelésre a rászorult, föld nélküli, gyereket nevelő asszonyoknak. Az uradalom adta a vetőmagot és a trágyát, s a feles gazdaságnak az uradalom részére eső fele részét a gróf és a grófné a főtí népkonyhának [popup title="juttatta" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 5."].

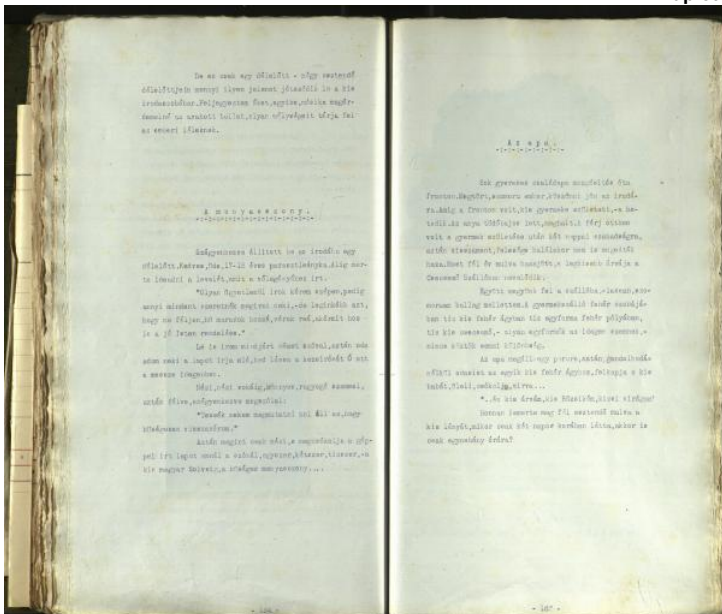
20. Apponyi Franciska a foglalkoztatóról

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A naplóban számos érdekes történet olvashatunk a világháború alatti főtí mindennapokról, melyek közül ízelítőül említek hármat. A frontról jött haza egy hétgyerekes apa, akinek a felesége az utolsó szülés után tüdőbajban meghalt, s még a temetésére sem kapott szabadságot. Legkisebb árváját a főtí csecsemőotthon nevelte, s két napos korában látta utójára. Amikor fél év távollét után felkereste az otthonát, a grófnő vezette be: „A gyermekszálló fehér szobájában tíz kis fehér ágyban, tíz egyforma fehér pólóban, tíz csecsemő – olyan egyformák az idegen szemnek – nincs közöttük semmi különbség. Az apa megáll egy percet, gondolkodás nélkül odasiet az egyik kis fehér ágyhoz, felkapja a kisbabát, öleli, csókolja, sirva... »én kis árvám, kis Bözsikém, kicsi virágom!« Honnan ismerte meg fél esztendő múlva a kislányát, mikor csak kétnapos korában látta, akkor is csak egynéhány órára?”

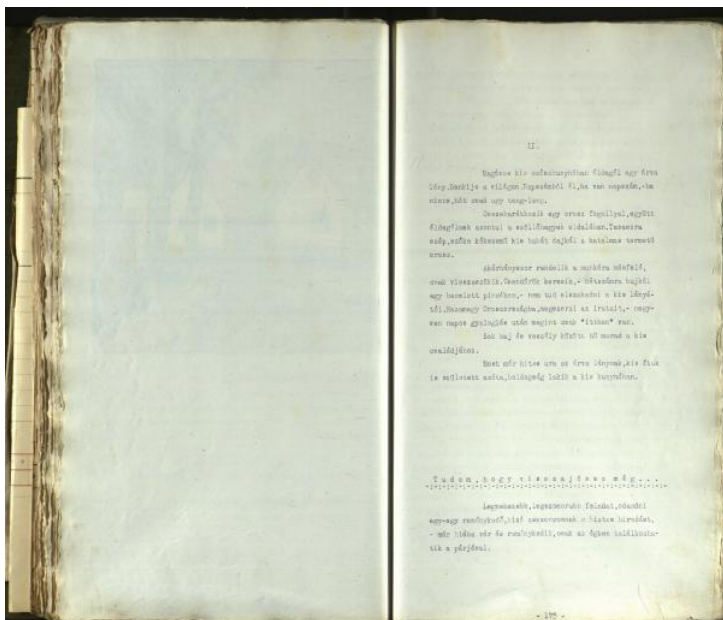
21. Naplótöredék

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A főtí szülőhelyen egy csőszkunyóban lakott, napszemből tengődött az a szegény árva lány, akibe beleszeretett egy magas termetű orosz hadifogoly. A következő tavaszra már szép, szőke szemű kisbabát dajkáltak. Akárhányszor vezényelték másfelé munkára az orosz, mindig visszaszökött. Csendőörök elől bujkált, hogy ne kelljen elszakadnia párjától és kislányától: „Hazamegy Oroszországba, megszerzi iratait, – negyven napos gyaloglás után megint csak »itthon« van. Sok baj és veszély között hű marad a kis családjához. Most már hites ura az árva lánynak, kisfiúk is született azóta, boldogság lakik a kis kunyhóban.”

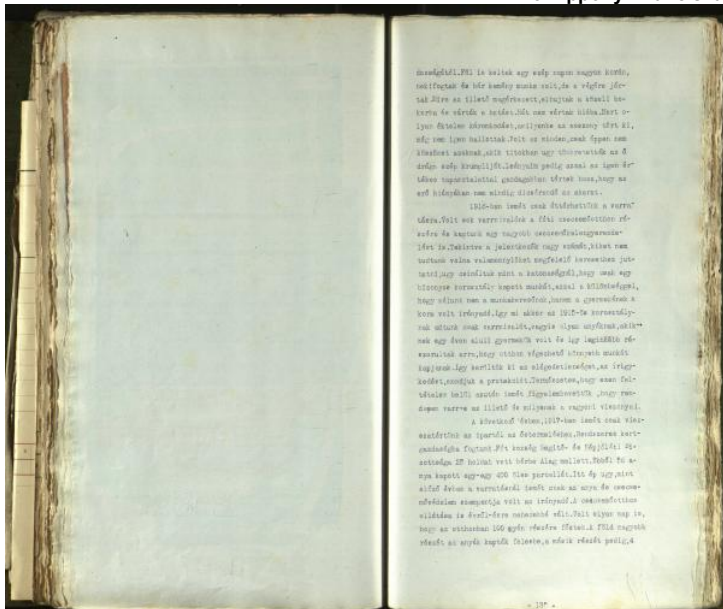
22. Naplótöredék

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A grófnő két lánya, akik maguk is vezettek naplót, egyik főtí szegény asszonynak úgy akartak segíteni, hogy hajnalban fölkelve kimentek a földre, s megkapálták a krumpliját a parcellában, majd elbújva várták, hogy meglepődik-e az asszonyság: „Hát nem vártak hiába. Mert olyan éktelen káromkodást, amiben az asszony tört ki, még nemigen hallottak. Volt az minden, csak éppen nem köszönet azoknak, akik titokban úgy tönkretették az ő drága, szép krumpliját.”

23. Apponyi Franciska a foglalkoztatóról

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

A napló utolsó fejezetében további színes történetek olvashatók.

24. Naplótörödékek

[46]

[47]

[48]

[49]

[50]

[Tovább a galéria oldalára](#) ^[51]

Jelzet: MNL OL P 380-I.-14. Gróf Károlyi Lászlóné sz. Apponyi Franciska A háborús évek Fóton 1914-18 című naplója. – Eredeti, gépelt.

Címkék:

[első világháború](#) ^[52]

[napló](#) ^[53]

[jótékonyág](#) ^[54]

[szociális munka](#) ^[55]

[nők](#) ^[56]

Kiadás: 16. évfolyam (2016) 6. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/a-haborus-evек-foton-1914-1918-grof-apponyi-franciska-befejezetlen-naploja>

Hivatkozások

- [1] <https://www.archivnet.hu/a-haborus-evек-foton-1914-1918-grof-apponyi-franciska-befejezetlen-naploja>
- [2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/01_belső_cimlap_mnl_ol_p_380_i_14.jpg
- [3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/03_bevezetes_mnl_ol_p_380_i_14_pg_1.jpg
- [4] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/02_eloszo_mnl_ol_p_380_i_14.jpg
- [5] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/43_fuggelek_mnl_ol_p_0380_i_14_pg_182.jpg
- [6] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/04_bevezetes_mnl_ol_p_380_i_14_pg_2-2a.jpg
- [7] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/09_szegenyugy_mnl_ol_p_380_i_14_pg_16-17.jpg
- [8] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/31_altalanos_segelyezes_mnl_ol_p_380_i_14_pg_127.jpg
- [9] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/06_bevezetes_mnl_ol_p_380_i_14_pg_6c-d.jpg
- [10] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/26_fogolyugyek_mnl_ol_p_380_i_14_pg_102-102a.jpg
- [11] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/12_anya-es_csecsemovedelem_mnl_ol_p_380_i_14_pg_28a.jpg
- [12] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/11_szegenyugy_mnl_ol_p_380_i_14_pg_20b-21.jpg
- [13] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/10_szegenyugy_mnl_ol_p_380_i_14_pg_18-19.jpg
- [14] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/05_bevezetes_mnl_ol_p_380_i_14_pg_6b.jpg
- [15] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/15-apponyi-franciska-a-hadisegely-velemenyezessel/19hadisegelyvelemenyezeshumnlolp380i14pg66-67.jpg>
- [16] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/15-apponyi-franciska-a-hadisegely-velemenyezessel/20hadisegelyvelemenyezeshumnlolp380i14pg70-71.jpg>
- [17] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/15-apponyi-franciska-a-hadisegely-velemenyezessel/16hadisegelyvelemenyezeshumnlolp380i14pg56-56a.jpg>
- [18] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/15-apponyi-franciska-a-hadisegely-velemenyezessel/17hadisegelyvelemenyezeshumnlolp380i14pg57.jpg>
- [19] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/15-apponyi-franciska-a-hadisegely-velemenyezessel/18hadisegelyvelemenyezeshumnlolp380i14pg62-63.jpg>
- [20] <https://www.archivnet.hu/14-apponyi-franciska-a-hadisegely-velemenyezessel>
- [21] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/16-apponyi-franciska-az-anya-es-csecsemovedelemrol/13anya-escsecsemovedelemmnlolp380i1428e.jpg>
- [22] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/16-apponyi-franciska-az-anya-es-csecsemovedelemrol/14anya-escsecsemovedelemmnlolp380i14pg30d-e.jpg>
- [23] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/16-apponyi-franciska-az-anya-es-csecsemovedelemrol/15anya-escsecsemovedelemmnlolp380i14pg42a.jpg>
- [24] <https://www.archivnet.hu/15-apponyi-franciska-az-anya-es-csecsemovedelemrol>
- [25] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/17-apponyi-franciska-a-tanacsado-irodarol/21tanacsadoirodamnlolp380i14pg78-79.jpg>
- [26] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/17-apponyi-franciska-a-tanacsado-irodarol/22tanacsadoirodamnlolp380i14pg80-81.jpg>
- [27] <https://www.archivnet.hu/16-apponyi-franciska-a-tanacsado-irodarol>
- [28] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/18-apponyi-franciska-az-anya-es-csecsemovedelemrol/07bevezetesmnlolp380i14pg8b-c.jpg>
- [29] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/18-apponyi-franciska-az-anya-es-csecsemovedelemrol/08nepjoletiintezmenyekmnlolp380i14pg11.jpg>
- [30] <https://www.archivnet.hu/17-apponyi-franciska-az-anya-es-csecsemovedelemrol>
- [31] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/19-apponyi-franciska-az-eltuntek-kutatasarol-es-a-hadifogolyugyrol/23eltuntekkutatasamnlolp380i14pg100c.jpg>
- [32] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/19-apponyi-franciska-az-eltuntek-kutatasarol-es-a-hadifogolyugyrol/24fogolyugyekmnlolp380i14pg100d-e.jpg>
- [33] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/19-apponyi-franciska-az-eltuntek-kutatasarol-es-a-hadifogolyugyrol/25fogolyugyekmnlolp380i14pg100f.jpg>
- [34] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/19-apponyi-franciska-az-eltuntek-kutatasarol-es-a-hadifogolyugyrol/26fogolyugyekmnlolp380i14pg102-102a.jpg>
- [35] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/19-apponyi-franciska-az-eltuntek-kutatasarol-es-a-hadifogolyugyrol/27fogolyugyekmnlolp380i14pg118-118a.jpg>
- [36] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/19-apponyi-franciska-az-eltuntek-kutatasarol-es-a-hadifogolyugyrol/28fogolyugyekmnlolp380i14pg120-121.jpg>
- [37] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/19-apponyi-franciska-az-eltuntek-kutatasarol-es-a-hadifogolyugyrol/29fogolyugyekmnlolp380i14pg124-124a.jpg>
- [38] <https://www.archivnet.hu/18-apponyi-franciska-az-eltuntek-kutatasarol-es-a-hadifogolyugyrol>
- [39] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/20-apponyi-franciska-a-foglalkoztatorol/32foglalkoztatorolmnlolp380i14pg131.jpg>
- [40] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/20-apponyi-franciska-a-foglalkoztatorol/33foglalkoztatorolmnlolp380i14pg132-133.jpg>
- [41] <https://www.archivnet.hu/19-apponyi-franciska-a-foglalkoztatorol>
- [42] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/35_foglalkoztato_mnl_ol_p_380_i_14_pg_136.jpg
- [43] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/36_naplodoredek_mnl_ol_p_380_i_14_pg_164-165.jpg
- [44] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/42_naplodoredek_mnl_ol_p_380_i_14_pg_175.jpg
- [45] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/2016_6/34_foglalkoztato_mnl_ol_p_380_i_14_pg_135.jpg
- [46] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/25-naplodoredek/37naplodoredekemnlolp380i14pg166-166a.jpg>
- [47] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/25-naplodoredek/38naplodoredekemnlolp380i14pg167.jpg>
- [48] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/25-naplodoredek/39naplodoredekemnlolp380i14pg168-168a.jpg>
- [49] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/25-naplodoredek/40naplodoredekemnlolp380i14pg169.jpg>
- [50] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/25-naplodoredek/41naplodoredekemnlolp380i14170-171.jpg>
- [51] <https://www.archivnet.hu/24-naplodoredek>
- [52] <https://www.archivnet.hu/cimkek/elso-vilaghaboru>
- [53] <https://www.archivnet.hu/cimkek/naplo>
- [54] <https://www.archivnet.hu/cimkek/jotekonyag>
- [55] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szocialis-munka>
- [56] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nok>